

prof. dr hab. Mariola Cieniawa-Puchała

Garliczka , 10.04.2018

Akademia Muzyczna w Krakowie
Dziekan Wydziału Instrumentalnego
wpłynęło dnia2018.-04.-16
nr zał.
mgr Małgorzata Krowicka

Recenzja pracy doktorskiej

Pani mgr Magdaleny Kantor- Michny

Temat rozprawy: „ Sergiusz Prokofiew – indywidualizacja stylu kompozytorskiego w aspekcie wykonawczym. Możliwości i ograniczenia interpretacyjne na podstawie I, II, III i VI Sonaty fortepianowej ”

Promotor: **prof. dr hab. Janusz Skowron**

Zlecniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna w Krakowie, Wydział Instrumentalny, pismo z dnia 22.01.2018.
Zlecenie podjęte zgodnie z Uchwałą nr 116/2011 Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie z dnia 8 grudnia 2011 roku.

Podstawowe dane o Doktorantce

Pani Magdalena Kantor - Michna urodziła się 3 lutego 1983 roku w Zabrze. W 1990 roku rozpoczęła naukę w Państwowej Szkole Muzycznej I i II st. Im. Stanisława Moniuszki w Zabrzu, którą ukończyła z wyróżnieniem w 2003 roku.

Studia w dziedzinie instrumentalistyka - specjalność fortepian odbyła w Akademii Muzycznej w Krakowie w klasie fortepianu doc. Marka Koziaka. W czasie tych studiów w ramach programu Sokrates/Erasmus przebywała na półrocznej wymianie w Musikhochschule w Lubece, gdzie pracowała pod kierunkiem prof. Manfreda Austa. Zaraz po ukończeniu studiów z wynikiem bardzo dobrym z wyróżnieniem Pani Magdalena Kantor – Michna rozpoczęła Środowiskowe Studia Doktoranckie w Akademii Muzycznej w Krakowie w klasie fortepianu dr hab. Janusza Skowrona.

Doktorantka od 10 lat (od roku 2008) zdobywa doświadczenie muzyka- pedagoga. Po uzyskaniu tytułu magistra sztuki rozpoczęła pracę w Państwowej Szkole Muzycznej I i II st. im. G. Fietelberga w Chorzowie oraz w Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej I i II st. im. F. Chopina w Bytomiu. Nauczycielem tej szkoły pozostaje do dnia dzisiejszego. Od 2009 roku jest także nauczycielem gry na fortepianie w Państwowej Szkole Muzycznej I i II st. im. B. Rutkowskiego w Krakowie. Pani mgr Magdalena Kantor- Michna wciąż podnosi swoje kwalifikacje zawodowe , o czym świadczą liczne dokumenty potwierdzające Jej udział w warsztatach i kursach i wykładach dla nauczycieli.

Równolegle do pracy nauczyciela w szkolnictwie artystycznym niższego szczebla Pani Kantor-Michna zatrudniona jest jako akompaniator w Katedrze Wiolonczeli i Kontrabasu oraz Katedrze Skrzypiec i Altówki na Wydziale Instrumentalnym Akademii Muzycznej w Krakowie.

Od ukończenia studiów magisterskich Doktorantka prowadzi działalność artystyczną głównie jako pianistka- kameralistka. W latach 2008 – 2016 (ujętych w dokumentacji przewodu doktorskiego) zagrała ponad 50 koncertów kameralnych towarzysząc instrumentalistom różnych specjalności: skrzypkom, altowiolistom, wiolonczelistom , kontrabasistom, flecistom i wokalistom. Najbardziej znacząca i zauważalna jest aktywność Pianistki jako członkini Kwintetu fortepianowego SONUS, który to zespół otrzymał Nagrodę Specjalną im .prof .Marka Stachowskiego oraz Nagrodę Specjalną Polskiego Wydawnictwa Muzycznego podczas XIII Międzynarodowego Konkursu Współczesnej Muzyki Kameralnej w Krakowie w 2009 roku.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska Pani Magdaleny Kantor-Michny pod tytułem: "Sergiusz Prokofiew – indywidualizacja stylu kompozytorskiego w aspekcie wykonawczym. Możliwości i ograniczenia interpretacyjne na podstawie I, II, III i VI Sonaty fortepianowej" składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym oraz opisu, stanowiących łącznie pracę pod wspomnianym tytułem.

Dzieło artystyczne w postaci czterech Sonat Prokofiewa wspomnianych w temacie pracy nagrane zostało w maju 2015 roku w Sali Koncertowej Akademii Muzycznej w Krakowie.

Po wysłuchaniu przedstawionej do oceny płyty trudno oprzeć się wrażeniu, że wybór szerokiego pasma dźwiękowego, dłuższej przestrzeni nabrzmiewania dźwięku w realizacji nagrania nie do końca sprzyja oddaniu prokofiewowskiego charakteru wielu fragmentów z ich wymagającą wyrazistej artykulacji warstwą metryczną. Dużo korzystniejsze byłoby wykorzystanie naturalnych właściwości akustycznych Sali Koncertowej AM w Krakowie, które sprzyjają uzyskaniu czytelności i klarowności wykonań oraz bogatej palety oddziaływań kolorystycznych. Dodanie nienaturalnego „pogłosu” sprawia, że brzmienie instrumentu jest mało „skoncentrowane”, a szerokie spektrum nabrzmiewania alikwotów nie sprzyja budowaniu przekonujących napięć dynamicznych i kolorystyce wykonania.

Powyższe uwagi dotyczące samej jakości nagrania, które w znaczącym stopniu wpłynęło na sposób percepcji nagranych utworów, nie są jednak w stanie przysłonić niewątpliwie wysokiego poziomu pianistycznego Doktorantki, Jej intencji i dokonanych interpretacyjnych wyborów artystycznych. Już samo podjęcie się niełatwego zadania w postaci wykonania czterech zróżnicowanych pod względem bogactwa charakterów i formy Sonat Prokofiewa należy docenić. Wykonywanie Sonat Prokofiewa wymaga od pianisty posiadania szerokiego wachlarza środków technicznych w zakresie techniki akordowej, oktavowej, skoków pomiędzy rejestrami fortepianu oraz biegłości palcowej o najwyższym stopniu zaawansowania. Niezwykle istotna jest w tych utworach zwłaszcza efektywność operowania różnymi rodzajami artykulacji dźwięku. Kolejnym ważnym elementem jest także umiejętność kreatywnego wykorzystania odpowiedniej do charakteru danego fragmentu dynamiki.

Pani mgr Magdalena Kantor-Michna w ramach wymienionych elementów pianistyki odnajduje się przeważnie w sposób zadowalający. Spośród nagranych Sonat za najbardziej udane uważam sonaty: pierwszą i trzecią. Zwartość jednoczęściowej formy I Sonaty, a zwłaszcza jej romantyczna emocjonalność wydają się być bliskie wewnętrznej ekspresji pianistki, która w sposób trafny oddaje wyrazowy charakter utworu.

Gra Doktorantki jest tu pełna pasji, napełniona dużym ładunkiem emocjonalnym.

Sonata III zagrana jest z dużą dozą rzetelności i obiektywizmu wyrazowego. Ładnie skonstrastowany jest lirycznie zaprezentowany temat drugi. Lepiej niż w sonatach drugiej i szóstej przebiega w trzeciej sonacie budowanie przez pianistkę napięć dynamicznych i osiągnięcie kulminacji. II Sonata w wykonaniu Doktorantki jest nieco jednolita brzmieniowo. Już sam temat pierwszy w pierwszej części nie podlega ewolucji napięciowej lecz jego linia tworzona jest z pojedynczych akcentów. Podobnie linia tematu drugiego jest zbyt mechaniczna – brakuje tu zmiany barwy, rodzaju brzmienia bardziej wysublimowanego. Miejsca kulminacyjne tej części mogą nie być przekonujące dla słuchacza na skutek zbyt wczesnego stosowania wybujałej dynamiki we fragmentach poprzedzających kulminację wyrazową. Mamy tu do czynienia z brakiem stopniowego narastania brzmienia. Daje to efekt pewnej statyczności. Wykonanie drugiej części II Sonaty cechuje ostrożność w zakresie doboru tempa, co zamiast efektu motoryczności żartobliwości sprzyja wrażeniu dosadności i rzeczowości. W części trzeciej II Sonaty pianistce nie udało się do końca stworzyć intymnej aury brzmieniowej. Równorzędne znaczeniowo traktowanie wszystkich planów wielowarstwowej struktury tworzy brzmienie realne, mało uwrażliwione na harmonię i jej kolorystyczne oddziaływanie. Chwilami mamy tu do czynienia ze zbyt priorytetowo traktowaną linią głosu basowego. Część czwarta jest na nagraniu najbardziej zróżnicowana w prezentacji zmiennych, kapryśnych charakterów poszczególnych fragmentów, chociaż oczekiwałam jeszcze większej energetyki i ostrości gry przy zachowaniu lekkości artykulacyjnej. Niewątpliwie walory pianistki Doktorantki w postaci zaawansowanej techniki gry przyniosłyby jeszcze lepszy efekt gdyby skłoniła się ona w stronę wykonania szybkich części sonat nieco krótszą artykulacją, przy jednoczesnym pozbawieniu odcinków motorycznych ciężkości brzmienia. VI Sonata zagrana została z wielkim zaangażowaniem i determinacją. We fragmentach o charakterze lirycznym Pni Magdalena Kantor-Michna dba o zmianę jakości brzmienia, stąd też odcinki te stanowią bardzo czytelny kontrast do miejsc nasycenia wolumenowego. W części pierwszej pianistka stara się o uzyskanie charakteru niepokoju i ostrej dobitności. Właściwe są w tej części relacje brzmieniowe pomiędzy poszczególnymi głosami snującymi istotną wyrazowo motywikę. Część druga zaplanowana została moim zdaniem dobrze pod względem charakteru, chociaż samo wykonanie jest zbyt realne. Krótsza artykulacja przy zachowaniu lekkości brzmienia i nieco mniejszego poziomu dynamicznego podkreśliłoby punkty akcentacyjne nadające tej części swoistego wyrazu. W części trzeciej ładnie zarysowane, liryczne rubato tematyczne z dobrą narracją muzyczną i we właściwym czasie zrealizowane jest brzmieniem pełnym, nasyconym, które stawia w temacie wszystkie plany jako znaczeniowo równe. Oczekiwałam tutaj większej sublimacji dźwięku, poszerzenia palety dynamicznej zwłaszcza w stronę piano. W części czwartej Doktorantka trafnie oddaje motorykę jej początku. Następujące w dalszym przebiegu fragmenty o charakterze staccatowym są w moim odczuciu mało -jakby to zapewne określił sam Prokofiew- „scherzowe”. Artykulacja w połączeniu z dynamiką powinny w tych odcinkach podkreślić jaskrawość, ostrość i ładunek energetyczno-wyrazowy w nich zawarty.

Reasumując wrażenia po wysłuchaniu interpretacji czterech Sonat Prokofiewa przez Doktorantkę należy stwierdzić, że dokonane nagranie jest bardzo satysfakcjonujące od strony pianistycznej. Pianistka uchwyciła także niewątpliwie i zaprezentowała na płycie zasadnicze cechy stylu prokofiewowskiego. Wyartykułowane powyżej szczegółowe uwagi i drobne zastrzeżenia dotyczyły głównie sfery dynamiki i artykulacji, które to elementy, aby sprostały moim oczekiwaniom artystycznym widziałabym bardziej ubogacone i sugestywne.

Zapoznanie się z dziełem artystycznym przygotowanym w przewodzie doktorskim przez Panią mgr Magdalenę Kantor-Michnę było bardzo interesujące. Moim zdaniem Doktorantka posiada wszelkie predyspozycje: walory pianistyczne i artystyczne do realizacji tematu, którego się podjęła i który z satysfakcją prześledziłam jako recenzent.

Część opisowa pracy doktorskiej stanowi znakomicie korespondujące zestawienie z omówionym powyżej dziełem artystycznym. Ujęta jest w trzy zasadnicze rozdziały, które w interesujący sposób traktują o poruszanych kolejno zagadnieniach.

Rozdział pierwszy poświęcony jest Sergiuszowi Prokofiewowi i jego sonatom fortepianowym. W bardzo dobrze opracowanym podrozdziale pierwszym Pani mgr Kantor-Michna w sposób wyczerpujący przedstawia rys historyczny gatunku Sonata, co stanowi znakomite preludium do dalszych rozważań na temat sonat Prokofiewa. W podrozdziale drugim Doktorantka analizuje meandry kształtowania się i przeobrażeń stylu kompozytorskiego Prokofiewa i ich wpływ na jego sonaty fortepianowe. Treść tego podrozdziału jest bardzo interesująca ponieważ rys biograficzno-twórczy kompozytora oparty jest o kontekst epoki i jego szerokie tło kulturowe.

Zasadniczym rozdziałem pracy jest rozdział drugi, który dotyczy sonat będących przedmiotem dzieła artystycznego. Pani mgr Magdalena Kantor-Michna dokonuje tu wspaniale przeprowadzonej analizy formalnej i ekspresyjnej poszczególnych utworów, co wspiera licznymi przykładami nutowymi. Sposób opisu warstwy ekspresyjnej świadczy o bardzo dogłębnym i osobistym odczytaniu sonat w tej sferze, natomiast tak trafnie dokonana analiza dzieł - pod kątem wielu elementów utworu muzycznego takich jak: budowa formy, faktura, motywika, harmonia, metryka, agogika - jest możliwa tylko w przypadku osoby posiadającej mocno ugruntowaną wiedzę z zakresu teorii muzyki.

Rozdział trzeci dysertacji doktorskiej Pianistka poświęca - jak to określiła w pracy - kategoriom intencjonalnym Prokofiewa, czyli głównym idiomom jego twórczości, dzięki którym język muzyczny prokofiewowskich dzieł jest jedyny i niepowtarzalny. Mowa tu jest o nowatorstwie, toccatowości, liryce i „scherzowości”.

Ten bardzo interesujący rozdział zawiera liczne cytaty- wypowiedzi samego kompozytora o własnej muzyce i jej percepcji oraz rozważania teoretyków i wykonawców na ten temat. W podrozdziale drugim Doktorantka pochyła się nad zagadnieniem wewnętrznej ekspresji samego dzieła i jego relacji do interpretacji artystycznej, stawiając pytanie o granice tejże. Śledzi rozumienie interpretacji, jej dowolności i ograniczeń na przestrzeni kolejnych epok wykonawstwa muzycznego. Finalne rozważania w tym rozdziale poświęcone są porównaniom interpretacji sonat Prokofiewa będących tematem pracy doktorskiej przez różnych wykonawców. Stanowią one próbę odnalezienia tendencji wykonawczych – różnic i podobieństw. Szkoda, że w części opisowej Doktorantka prawie nie wspomina o własnych wyborach interpretacyjnych, co wydaje się istotne do zawarcia w dysertacji doktorskiej. Samo dzieło artystyczne, choć jest z zasady przedstawieniem własnej koncepcji twórczej wymaga dookreślenia słownego w części opisowej. Tego elementu w niniejszej pracy zabrakło.

Reasumując, zapoznanie się z częścią opisową doktoratu pozwala stwierdzić, że jest ona opracowana pod każdym względem na najwyższym poziomie merytorycznym, wydawniczym i edytorskim. Pani mgr Magdalena Kantor- Michna posługuje się pięknym językiem wypowiedzi, przy równoczesnym zastosowaniu adekwatnej -fachowej terminologii. Tezy stawiane są zawsze w sposób czytelny, logiczny i przekonujący, co świadczy o głębokich przemyśleniach teoretycznych i artystycznych Doktorantki. Pianistka korzystała z bardzo bogatej literatury przedmiotu, w tym z wielu pozycji obcojęzycznych. Licznie przytoczone cytaty- w dużej mierze wypowiedzi samego Prokofiewa, przykłady nutowe oraz tabele sumaryczne (przejrzyste przedstawiające poszczególne sonaty w zakresie ich elementów formotwórczych) są wielkim atutem tej dysertacji i sytuują ją na poziomie istotnych i ciekawych pozycji edytorskich poruszających wybrane zagadnienie.

Konkluzja

Praca doktorska Pani mgr Magdaleny Kantor-Michny pt. "Sergiusz Prokofiew – indywidualizacja stylu kompozytorskiego w aspekcie wykonawczym. Możliwości i ograniczenia interpretacyjne na podstawie I, II, III i VI Sonaty fortepianowej" prezentuje wysoki poziom wykonawczy i poznawczy. Realizację tego tematu przez Doktorantkę uważam za satysfakcjonującą. Poprzez wnikliwą, merytoryczną pracę artystyczną Pianistka ukazała główne idiomy stylu kompozytorskiego Prokofiewa, a poprzez ich pryzmat determinanty wyborów interpretacyjnych. Przeprowadzona w sposób wzorcowy pod względem teoretycznym, ale także pięknym stylem językowym napisana analiza jest wynikiem własnych, niepowtarzalnych przemyśleń Autorki bazujących na Jej głębokiej wiedzy teoretycznej. Takie ujęcie tematu stanowi niewątpliwy wpływ na rozwój dyscypliny artystycznej reprezentowanej przez Doktorantkę, a tym samym jest istotnym wkładem w rozwój dziedziny sztuk muzycznych.

Na podstawie przedstawionej pracy doktorskiej stwierdzam, że Pani mgr Magdalena Kantor-Michna posiada głęboką wiedzę w zakresie instrumentalistyki fortepianowej oraz umiejętności do prowadzenia samodzielnej działalności artystycznej. Bez wątpienia sprostала założonemu zagadnieniu artystycznemu i spełniła wymagania art. 13 ust. 1 z dnia 14 marca 2003 roku.

Pracę doktorską Pani mgr Magdaleny Kantor-Michny przyjmuję.

prof. dr hab. Mariola Cieniawa-Puchała